

L. C. g. 23

62 80/73

34890

Preosnova davkov.

Poročilo o posvetovanjih stalnega odseka
za davke.

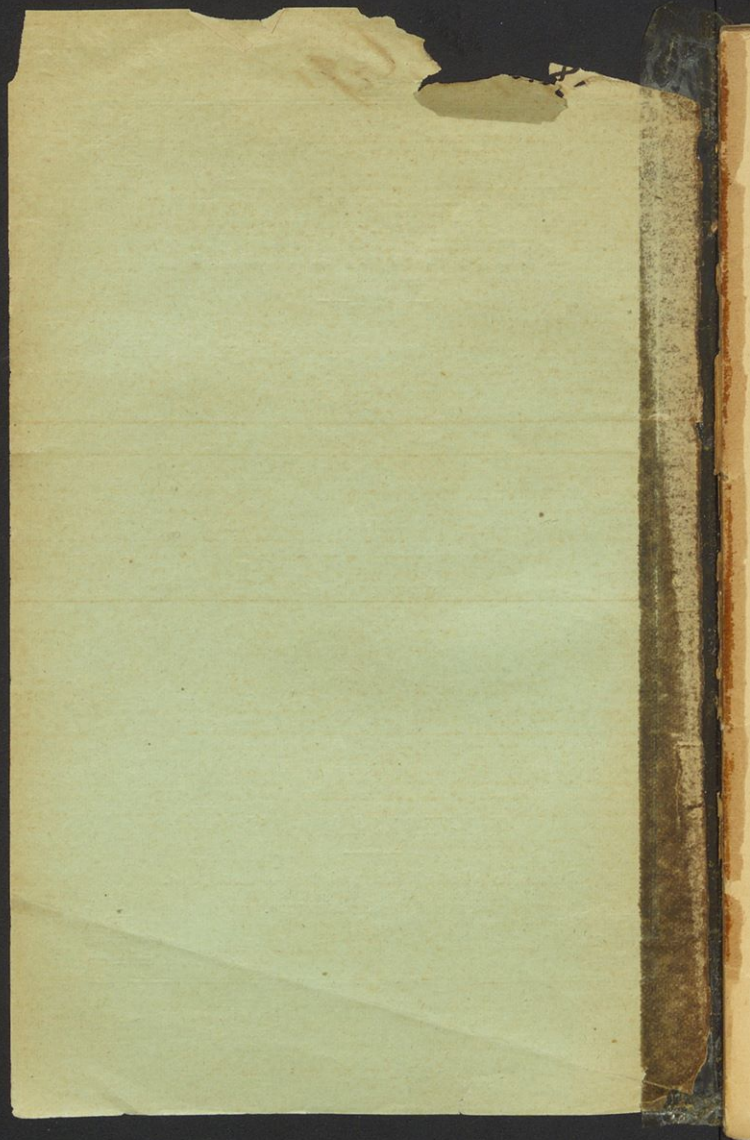
Spisal

Franco Povše,
državni poslanec.

V LJUBLJANI, 1893.

Založilo »Katoliško politično društvo«.
Tisek Katoliške Tiskarne.

Preosnova davkov.

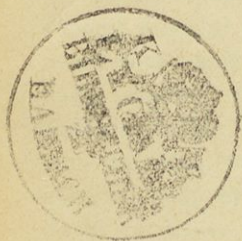
Poročilo o posvetovanjih stalnega
odseka za davke.

Spisal

Franc Povše,

državni poslanec.

V Ljubljani 1893.

Založilo »Katoliško politično društvo«.

Tisek Katoliške Tiskarne.

A. Splošna načela.

I. Zakaj je treba davčne preosnove?

Že leta in leta zahtevali so ljudski zastopniki, da se preosnuje plačevanje davka, osobito da se vpelje osebni dohodninski davek, ki bo k plačevanju davkov pritegnil mnogo bogatinov in kapitalistov, kateri od ogromnih svojih letnih dohodkov sedaj ne odrajujejo nikakega davka.

Res so poskusili že različni finančni ministri vpeljati ta davek, toda vsikdar je padel tak predlog. Sedanji finančni minister je zopet predložil državnemu zboru načrt, po katerem bi se preosnovali davki, oziroma vpeljal osebni dohodninski davek. Sedanji predlog razločuje se od prejšnjih osobito v tem, da vlada ne išče večjih davčnih prihodkov, kakeršni bodo prihajali iz osebnega dohodninskega davka za državo, ampak da hoče ves ta večji davčni prihodek porabiti za razbremenjenje po davkih prehudu zadetih davkoplačevalcev, osobito za olajšavo, oziroma znižanje zemljiškega, hišnega in obrtnega davka.

Poleg vpeljave osebnega dohodninskega davka bi se po novem načrtu preosnoval obrtni davek, ki

ne zadostuje sedajnim dejanjskim razmeram. Dosedajni obrtni davek veljaven je že od l. 1812, obrtni dohodninski davek pa od l. 1849. Takrat je bila obrtnija od današnje različna; takrat so bili obrtniki večinoma vsi enaki, sedaj pa se poleg malih in srednjih obrtnikov nahajajo veliki obrtniki, ogromni fabrikantje z velikanskimi tovarnami, ki so deloma že ugonobile malo obrt. Vendar pa se sedajni obrtni davek še ravno tako pobira, kot v prejšnjih, vse drugih časih. Le v tri razrede so razdeljeni obrtniki, več nego 1575 gld. obrtnega davka ni treba nikomur plačevati, tudi velikanskim tovarnam ne, ki porabljajo na stotine delavcev.

Dosedajno razdeljenje davka ima več pomanjklivosti in sicer je v prvi vrsti nepravilno. Po sedajnih davčnih načelih ali postavah so namreč razni dohodki zelo neenakomerno obdačeni. Tako na pr. zadene zemljiščnega posestnika davek v polni meri, ker kataster, oziroma davčni uradi vedó natanko za najmanjši košček zemlje; prav tako je gledé hišnega davka. Večina premakljivega kapitala je pa skoro povsem prosta slehernega davka. Trpin poljedelec in obrtnik plačuje od trdo zasluženega dohodka davke državne, deželne, okrajne, občinske itd.; veliki kapitalist pa mirno vživa v mestu obilne svoje prihodke, ki jih dobiva kot obresti od svoje glavnice. Znani so slučaji, osobito na Dunaju, da ljudje, ki imajo na leto čez en milijon goldinarjev prihodka, niti vinarja ne plačujejo k državnim davkom!

Drugi nedostatek je v tem, da so davkoplačevalci različnih stanov in različnega dohodka bili zelo nejednakomerno obdačeni, in sicer revni in zadolženi davkoplačevalci bolj, nego premožnejši in nezadolženi.

Res je, da so nekateri gospodarji po zapravljivosti zašli v dolgove, vendar je ogromna večina njih takih, ki so vzlic varčnosti in neumornosti v delu zadolženi, ali da so zadolženo posestvo od starjšev prevzeli, ali da so se morali vsled nesreč in slabih letin zadolžiti. In kdo bo mogel tajiti, da ni mnogo takih posestnikov, ki večinoma delajo za druge in ne zá-se; ko odrajtajo davke, se štejejo srečne, če zamorejo plačati še obresti od dolgov, ki mnogokrat skoro toliko znašajo, kakor je njihovo celo premoženje vredno.

Ali je torej pravično, da se od takega trpina zahteva ves davek, ko njegovi upniki-kapitalisti brez truda uživajo svoje dohodke?

Prav tako je z obrtnim davkom, ki ima to čudno naredbo, da njegovi določeni razredni nastavki preveč zahtevajo od malih in srednjih obrtov, za velike, osobito tovarniške obrti, pa niso v nikaki pravi razmeri z dotičnimi davki. Tako velja sedaj, da dohodarinski davek I. razreda ne sme biti nikdar manjši od tretjine predpisanega davka, če prav morda kak obrtnik ni imel niti solda dobička od svojega obrta.

Tretji nedostatek sedanje razdelitve pa je v tem, da se ceni obrtni dohodarinski davek nejasno

in nepopolno, ker za to ni stalnih načel in določil. Jednemu se odmeri malo, drugemu, ki ima jednako obrtnijo in jednake dohodke, pa podvojeno ali še več, kakor so ga uradi in takozvani zaupni možje ocenili. In kdor je vesten in pravičen, nosi sedaj tudi večje breme od onega, ki zná zatajiti svoje dejanske dohodke.

Zato se mora preosnovati davek, in sicer tako, da se k plačevanju pritegne v večji meri kapital, da se nastavijo plačilni razredi tako, da se revnejši stanovi manj, premožni pa bolj obdačijo, ter da se vcenitev, oziroma preračunjenje in predpisovanja dejanskega davka, pravično in temeljito ter javno vrši, ne pa, da to vršé takozvani zaupni možje, ki pogostoma prav nič o obrtu, katerega prihodek imajo ceniti, ne razumejo.

Zato je namen, vpeljati pravi osebni prihodninski davek, združen s preosnovo obrtnega davka.

2. Kako se bo vredil prihodninski davek?

Osebni prihodninski davek odmeri se na podlagi dejanskega celoskupnega dohodka, kojega ima kaka oseba. In kdo bi ne pritrdil temu, da naj tisti plačuje davek, kdor res kaj ima. Dosedaj pa po dosedajni vredbi ni bilo mogoče po pravici pritegniti za davek oseb, ki imajo velike prihodke. Zato so tak osebni davek vpeljale različne države; v Nemčiji merijo nekateri politiki celo na to, da bi odpravili obrtni in zemljiščni davek ter ves državni davek dobivali iz osebnega davka.

Po načrtu nove davčne preosnove bili bi od odrajtovanja osebnega davka oproščeni vsi oni, kojih celi čisti prihodek ne presega na leto 600 gld.; torej vsi zemljiščni posestniki, hišniki, obrtniki, rokodelci, uradniki, ki nimajo na leto več kot 600 gld. dohodka, ne bodo plačevali nameravanega novega davka.

V davčnem odseku stavil se je nasvèt, da bi se oprostitev raztegnila na svoto 700 gld.; vendar pa ta nasvèt ni dobil večine glasov, ker v primeri z drugimi državami je nasvetovani znesek v Avstriji že itak najugodniši; na Pruskem n. pr. je meja oprostitve le do 900 mark, na Saksonskem le do 300 mark, v Badenskem 500 mark, Hesenskem 500 mark (marka nekaj več od našega pol goldinarja).

Za roditelje, ki imajo veliko otrok, bo pa še nekaj olajšave dovoljene, ker za vsakega otroka bo dovoljen odpis 25 gld., tako da bo oprostitev celo do 700 in več goldinarjev segala. Poleg tega pa bo odstotek ali percent davčnega nastavka naraščajoč (progresiven), in sicer bo najnižji odstotni nastavek znašal le 0.6%, ter bo čedalje višje naraščal do 4%.

Kdor bo torej imel več od 600 gld. čistega dohodka, plačeval bo le 0.6%, nasprotno bo pa bogatejši, ki ima n. pr. nad 100.000 gld. dohodkov, moral plačevati od vsakih 100 gld. 4%.

Pri 1000 gld. dohodka narastel bo odstotni nastavek že na 1%, pri 3000 gld. na 2%, pri 10.000 gld. na 3%, pri 100.000 gld. na 4%.

Ta vladni načrt je brez dvojbe ugoden za nižje stanove, ker odstotni nastavek le polagoma narašča; toda to pa ni opravičeno, da odstotni nastavek sploh pri 4% neha. Če se že izreče načelo, da imajo bogatini največjo zmožnost, torej tudi največjo dolžnost največ prinašati v državni davčni zaklad, in če tedaj velja načelo naraščajočega odstotnega nastavka za srednje stanove, zakaj ne bi odstotni nastavek naraščal nad 4%; oni, ki ima na leto nad 100.000 gld., 500.000 gld. ali celo na milijone goldinarjev dohodkov, naj se tedaj najbolj pritegne k plačevanju, ker taki najložje prenaša davčno burtaro. Želeti je, da bi se našla večina v davčnem odseku, ki bi odstotni nastavek zvišala nad 4%.

Poleg osebnega prihodninskega davka bo še obrtni, hišni in zemljiščni davek in ne dá se tajiti, da ima cel načrt nekako lice dvojnega obdačenja. Vlada sicer to zanikava ter trdi, da noče naložiti raznim obrtom novega višjega davka, ampak hoče le en del starega davčnega bremena premeniti v popolniše, bolj pravično obdačenje; tako bo večina davkoplačevalcev, mej katero spadajo nižji stanovi, obrtniki in manjši kmetovalci, splošno manj plačevala davkov, kakor doslej. Več pa bodo dejanski imeli plačevati davkov osobito oni, ki doslej niso ali nič ali pa premalo bili obdačeni.

3. Obrtni davek.

Poleg vpeljave osebnega davka se gre osobito za preosnovo obrtnega davka. Omenjali smo že, da so denašnje razmere vse drugačne od onih, kakoršne

so bile l. 1812., ko se je obrtni davek vredil. Sedaj so nastale velike obrtnije, tovarne, velika podjetja, ogromne trgovine, železnice itd., česar vsega tedaj ni bilo. Sedajna vredba obrtnega davka pozna le tri razrede, ki so odvisni od velikosti obrta, od kraja itd. In dogaja se, da enaki davek plačujeta dva obrtnika, kojih eden ima trikrat ali tudi desetkrat večji obrt nego drugi, ker oba spadata v najvišji III. razred.

Po vladnem načrtu nasvetovan je bil poseben cenik, po katerem bi davčne komisije imele ocenjevati posamezne obrte. Davčni odsek pa je zavrgel ta cenik in nasvetuje, naj bi se obrtni davek razdelil na posamezne obrtnije, večje, srednje in male. V to nasvetuje osnovo obrtnih zadrug, katere bi imele sebi odmerjeno obrtno-davčno svoto ali kontingent po svoji izvoljeni komisiji razdeliti, oziroma zložiti. Komisije po tem nasvetu tedaj ne bi imele ravnati se po predpisih stalnega cenika, ampak one bi po obrtnih razmerah posameznega obrtnika prisodile vsakemu, koliko ima plačati obrtnega davka. V vsakem političnem okraju ali v mestu, ki ima nad 20.000 prebivalcev, bo posebna davčna komisija, oziroma vsak političen okraj, oziroma večje mesto z vsaj 20.000 prebivalci po poseben davčen okraj. Manjših okrajev ne gre delati, ker sicer ne bo mogoče doseči namena cele preosnove, da se namreč posamezne obrtnije, ki so bile doslej prehudo obdačene, razbremenijo.

V to je treba večjih okrožij, v katerih se nahajajo vsaj nekatere velike obrtnije, katere so bile

doslej premalo obdačene in katere bodo morale pritegniti se k večjemu obdačenju, vsled česar bo mogoče razbremeniti revniše stanove, male obrtnike. S tem, da se je zavrgel od vlade nasvetovani cenik ter da hočejo osnovati davčne zadruga in sicer po tri, tako da bodo velike obrti za-se ločene, se je precej spremenilo. Omajalo se je načelo vladnega načrta, ki je meril na to, da so vsi obrti enega okraja skupno spojeni. Žalibog je v davčnem odseku le preveliko število takih poslancev, ki skrbé preveč za bogate stanove in ki nočejo vedeti za načelo in namen cele davčne preosnove. Res ima ta preosnova namen pravičniše razdeliti davke, a hkrati hoče tudi nižje, revne, delujoče stanove razbremeniti, kar je v socialnem oziru velikega pomena, da se doseže zadovoljnost revnih stanov ter se jim omogoči pošteno, znosno stanje.

Razdelitev se bo vršila po nasvetu odseka po komisijah, katerih nekaj bo imenoval finančni minister, nekaj pa obrtniki dotične obrtne zadruga. Res bo minister imenoval svoje zastopnike, toda ti ne bodo pristranski ali preskrbni za državno blagajno, ker komisije bodo imele primerno razdeliti le od višje osrednje komisije jim oddeljeno davčno svoto med dotične obrtne združničarje. Ker pa bodo morali obrtniki dotičnega razreda oziroma dotične zadruga med seboj razdeliti za celo zadrugo odmerjeno svoto, oziroma ker bodo morali med seboj zložiti dotično svoto ali kontingent, bodo obrtniki nekako sami skrbeli za to, da ne bo kateri premalo napovedal oziroma premalo obdačen in

upati je tudi, da jih bo mnogo toliko vestnih, da bodo pošteno vse izjavili, ker vedeli bodo, da ne bodo prikrajšali države, ampak svojo zadrugo oziroma svoje tovariše, ki bodo morali potem primerno več plačevati.

Na mesto sedanjega obrtnega davka, kateremu je pridejan še obrtni dohodarinski davek, stopiti ima splošni obrtni davek; torej odslej ne bo več obrtnik imel dvojne davčne pole, kakor doslej, eno za plačevanje obrtnega davka (patenta), drugo za plačevanje dohodarinskega davka (Einkommensteuer).

Celi obrtni davek se bo odmeril za dobo dveh let. Dosedaj je bil obrtni davek neenak; v enem letu se je plačevalo več nego v drugem. Za naprej pa se misli, da bo obrtni davek določen in sicer hoče vlada vzeti za podlago svoto, katero je znašal obrtni davek v letu 1893. Za vsako leto pa hoče vlada, da ta obrtni davčni kontingent narašča za $2\frac{4}{10}\%$ ter utemeljuje to zahtevo s tem, da se vedno množi število prebivalstva, s tem pa tudi število novih obrtov. Dokazuje po posebnih statističnih izkazih, da je znašal obrtni davek l. 1880 15,389.248 gl., l. 1890 pa 19,523.411 gl., torej da se je zvišal za 4,134.163 gl., kar je enako pomnožitvi $26\frac{9}{10}\%$ oziroma na leto $\frac{1}{10} = 2\frac{6}{10}\%$.

L. 1880 bilo je 712.832 obrtnih davkoplačevalcev, l. 1890 že 817.010.

Vzlic temu se je davčni odsek protivil tej zahtevi vlade in privolil le polovico, to je $1\frac{3}{10}\%$ več na leto.

Celokupni obrtni davčni kontingent bo torej vsako leto za 1.3% večji in ta celokupni državni kontingent se bo po osrednji komisiji razdelil med posamezne dežele, oziroma politične okraje.

Ker pa na svetu ni nič stalnega, ampak vse podvrženo menjavam, ni misliti, da bi današnje razmere vedno iste ostale. Tam, kjer so danes cvetoče obrtnije, bo kmalu morda le še malo obrtnij; saj vemo to iz dosedanjih dejanjskih skušenj.

Kje je n. pr. naša nekdanja cvetoča železna obrtnija, kje so nekdanji gorenjski sloveči plavži, kako je propadel nekdanj sloveči mlinski obrt itd.

Nasprotno pa se je velika obrtnija naselila v zadnjih letih v krajih, v katerih poprej niti najmanjše obrtnije ni bilo. Železnice odprle so in odpirajo sploh pot novim obrtnijam. Iz teh vzrokov je torej treba skrbeti v novi davčni postavi tudi za te razmere, da se ne bo zahtevalo od okrajev vedno enake davčne svote še potem, ko bo že mnogo obrtnij ondi propadlo. Prav tako pa se bo morala onim okrajem, v katerih so nastale nove velike obrtnije, predpisati večja davčna svota. V to svrho preskrbljeno je s tem, da bo vso razdelitev vršila posebna razdelilna ali kontingentna komisija, katera bo sestavljena iz devetih članov, katerih tretjino bo zbrala gosposka zbornica, drugo tretjino državni zbor in poslednjo tretjino bo imenoval finančni minister.

Posameznim davčnim okrajem odmerjeni kontingent pa bo razdelila med obrtnike dotičnega okraja okrajna kontingentna komisija, v kateri bodo imeli večino obrtniki dotičnega okraja; manjšino članov

imenoval bo finančni minister in kakor smo že rekli, se ne bo šlo za to, da se večja svota v prid državi skupaj spravi, ampak le da se primerno razdeli stalno določena ali odmerjena svota; zato bodo ti vladni zastopniki kot skušeni davčni strokovnjaki le v prid komisiji, ker bodo, kakor se nadajamo, nepristransko postopali in svetovali k pravilni razdelitvi. Po posebnem paragrafu imela bo okrajna komisija pravico v posebnih opravičenih slučajih revnim obrtnikom znižati obrtni davek za tretjino ali tudi za polovico, pa tudi resnično siromašne obrtnike kar naravnost oprostiti vsakega davka.

4. Olajšave.

Olajšav bo precèj. Po § 3. oproščeni bodo davka najemniki zemljišč, ki sami brez tujih poslov obdelujejo najeto zemljo; potem delavke, mojškre, perice, katere delajo po hišah za dnino, ali domá, pa brez pomočnice.

Oproščeni so tudi kmetovalci od davka, če si le časno prislužijo kak postranski prislužek.

Nadalje so davka prosti privatni učitelji itd.

Po § 5. pa bo komisija smela ubožnim obrtnikom, ki izvršujejo svojo obrtnijo sami brez pomočnikov, oziroma le z jednim takim, odpustiti za dotično leto celi obrtni davek.

Da se v postavi ne določuje, da so vsi oni obrtniki, ki sami brez pomočnikov delajo, kar dosledno že prosti davka, je v tem opravičeno, ker so obrtniki, ki sami sicer delajo, vendar pa dokaj zaslužijo, ker izvršujejo delo, katero se drago plačuje.

Zato je umestnejše, da je oprostitev prepuščena komisiji, ki vse razmere presoja.

Ni se pa bati, da bi komisija predaleč segala v oprostitev, ker se dotični kontingent, kateri je osrednja komisija oddelila za dotični okraj, mora zložiti v okraju.

Da pa ne bodo komisije preozkosrčne, ali celó preojstre v oprostitev, določuje posebno določilo, da se ima znižati okrajni kontingent, če je komisija dotičnega okraja na podlagi §§ 3. in 5. oprostila več obrtnikov od davka, in dotični primanjkljaj se potem razdeli med druge okraje cele dežele.

Davek na plačo, oziroma na letno plačilo ostane v veljavi; vpeljan pa bo poseben nov prihodninski davek, katerega bo plačevati od sprejetih obrestij od izposojenih kapitalov, od državnih obli-gacij, od hranilničnih vlog, od dobljene zakupnine obrtov, od delnic itd.

Izvezeti pa so od tega davka vsi oni, ki ne dobivajo nad 300 gld. takih dohodkov na leto, potem vdove in sirote, če so tudi oproščeni osebnega davka; torej vsi, ki sploh nimajo nad 600 gld. letnih dohodkov; oproščene so tega davka tudi obresti od hranilničnih vlog, ki ne znašajo nad 535 gld.

Primeroma nizek pa bo ta davek, ker bo znašal le dva odstotka, torej oni, ki dobiva 1000 gld. obresti od svojih hranilničnih vlog ali od svojih izposojenih kapitalov, bo imel plačati 20 gld. To je zeló malo, kakor hočem dokazati.

Tisoč goldinarjev obresti dobi se od kapitala 25.000 gld. znašajočega, in sicer brez truda in brez

nevarnosti. Koliko davkov, koliko truda in skrbij ter nevarnosti pa ima oni prenašati, ki je n. pr. za teh 25.000 gld. kupil zemljiščno posestvo, ali prevzel kako obrtnijo itd.

V primeri torej z zemljišnim, hišnim in obrtnim davkom je rentni davek zeló mil in celó premil.

Iz preosnove davčnih določil izostal je zemljišni in hišni davek, gotovo oba davka, ki sta največja in najhujša. Vlada opravičuje to s tem, da se bo leta 1896 itak moral po postavi pregledati zemljišni kataster, ter da bo torej v omenjenem letu prilika, zemljišni davek pravično preuravnati.

Nihče ne more ugovarjati, da so danes vse drugačne razmere od tedaj, ko se je zemljišni čisti dohodek preračunal ali vcenil. Takrat imelo je žito mnogo boljše, višjo ceno — (100 kil pšenice n. pr. veljalo je takrat 13 gld. 50 kr., sedaj 8 gld., ali celó manj!).

Delavci, posli so tudi dražji in manj delavni in poslušni, in vendar velja še vedno isto davčno merilo. Poljedelec torej plačuje davek od dohodka, ki je proračunjen na papirju, katerega pa on dejanjsko ne dobiva.

Hišni gospodar vsako leto podá popis ali izkaz, koliko najemščine dobiva od svojih gostačev; če dobi manj, se mu tudi manj hišnega davka predpiše. Tako je tudi pri trgovcu, ki vsako leto izkaže svoj prihodek ali dobiček, in se mu potem davek odmeri.

Zato je več kakor opravičeno, da se pregleda zemljišni kataster in predela vcenitev zemljišnega čistega prihodka, in sicer na podlagi sedanjih razmer. Tudi za hišni davek ni nič preskrbljenega v novi davčni preosnovi. Zelo krivičen je tudi ta davek in osobito hudo zadene tiste gospodarje, ki imajo večje hiše, kakoršne so vzlasti ob velikih cestah, po katerih so včasih mnogo vozili; v takih hišah so bile takrat gostilnice ter prenočišča za popotnike.

Železnice sedaj vse odpeljejo in velike hiše stojé prazne, vendar pa mora plačevati gospodar od njih ogromen davek, in znani so mi slučaji, da znaša hišni davek več od zemljišnega davka. Ta davek je krivičen, in to se mora odpraviti, oziroma zmanjšati.

Kdor iz potratnosti sezida krasno veliko palačo in vse prostore rabi zá-se, naj plača; kmetovalec pa, ki morda komaj četrti del prostorov potrebuje, naj bi vendar ne bil obsojen, plačevati ogromnega davka od hiše, katere vzdržavanje mu itak prizadeva mnogih troškov.

Pregoreči iztirjevalec je seveda takoj pripravljen z dobrim, modrim svêtom in reče: „naj pa podere, kar je odveč“. Takemu treba pa povedati, da tudi podiranje in potem predelovanje ostalega poslopja mnogo stane.

Zato naj bi vlada že kmalu izvršila svojo obljubo, katero obeta v svojem poročilu pri predlogu nove davčne preosnove, da hoče potrebne olajšave pri hišnem davku vpeljati potom posebnih postavnih

določb (novel); te naj bi se ozirale osobito na to, je-li gospodar-poljedelec v istini rabi vse prostore, ali so mu pa le v breme; kakor so prostori za shrambo pridelkov oproščeni davščine, tako naj se odvišni prostori vštejejo v vrsto shramb za pridelke iz kmetije.

5. Kaj ima država od novega davka ?

Važno je vedeti, koliko bodo vsi ti davki po preosnovi državi donašali. Vlada izkazuje, da ravno tisto svoto, kot doslej, ker tudi obrtni davek, izvzemši vsakoletnega narastka 1·2 odstotka, ima biti ravno tolik, le da bo pravičnejše razdeljen, oziroma da bodo morali premožni veliki obrtniki, tovarnarji in veliki trgovci več plačevati, zato pa bodo ravno revni najmanjši obrtniki deloma razbremenjeni ali celó oproščeni davka.

Le novi osebni prihodninski davek bo donašal večje svote. Koliko več, se še ne more povsem določno in gotovo trditi, ker vlada še ni vsega precenila in popisala. Vendar je približno izračunila, da bo osebni davek donašal najmanj 14,325.000 gld., v ugodnem slučaju 21½ milijona goldinarjev.

Od te svote dobile bodo posamezne dežele 20 odstotkov za svoje potrebščine, zavezati pa se bodo morale, da ne bodo na osebni davek nakladale še deželnih priklad. Gledé tega je danes že kaj gotovega reči težavno, ker se ne vé, ali bo kazalo sprejeti onih 20 odstotkov in pa pogoj, da se v deželnem zboru ne bodo nakladale deželne priklade na osebni davek, ali bo bolje, odpovedati se tem od-

stotkom in sklepati deželne naklade na osebni davek.

Meni se zdi, da je ta pogoj v prvi vrsti v korist bogatim kapitalistom, da ne bi dežele pri njih iskale še deželnih priklad, katerih bi pač nihče tako lahko ne nosil, kakor oni. Za manjše dežele, n. pr. na Kranjskem, kjer ne bo velika svota prihajala iz osebnega davka, ker dežela nima mnogo velikih kapitalistov in bogatinov, tako tudi n. pr. na Primorskem, na Goriškem in v Istri — itak ne bo veliko prišlo od osebnega davka; zato bodo morali preudariti deželni zbori, kaj jim bolj kaže v prid deželnih dohodkov. Za nekatere dežele pa, osobito za Nižje Avstrijsko, v kateri je bogati Dunaj z najbogatejšimi kapitalisti, bo novi osebni davek že precejšnjo svoto oddal.

Ko se odbije 20 odstotkov, se bo ostala svota porabila za znižanje direktnih davkov, in sicer zemljiščenega, hišnorazrednega, hišnonajemnega in obrtnega davka.

Po tem takem bi v slučaju, da bi novi osebni davek le 14,325.000 gld. donášal, znižal se zemljiščni ali gruntni in hišni davek za 10 odstotkov, obrtni pa za 20 odstotkov.

Če bi pa osebni davek prinašal celó 21 $\frac{1}{2}$ milijonov, bi se znižal zemljiščni in hišni davek za 15 odstotkov, obrtni pa za 30 odstotkov.

Mali stanovi, osobito oni, ki bodo oproščeni novega osebnega davka, bodo vsekako pridobili nekaj olajšav.

V pojasnilo naj služijo sledeče številke :

Posestnik, ki ima n. pr. 600 gld. čistega katastralnega prihodka, plačuje sedaj zemljiščnega davka 136 gld. 20 kr. Vsled nove olajšave znižal se bo zemljiščni davek za 15 odstotkov, torej se bo njemu predpisalo manj davkov za 20 gld. 97 kr. Nasprotno pa bo moral plačevati novi osebni davek, ki bo znašal od 600 gld. čistega dohodka 3 gld. 60 kr. Ta račun kaže, da bo ta posestnik v bodoče manj plačeval, in sicer 17 gld. 37 kr. manj, kakor sedaj.

Še dokaj ugodniše bo za onega zemljiščnega ali hišnega posestnika, ki je zadolžen, ker takemu se bodo odštela vsa plačila za obresti, katere ima plačevati od svojih dolgov. Žalibog, da je velika večina naših posestev zadolžena; vsem tem bo nekoliko pomagano, ker po novi postavi se bodo vsi troški, torej poleg davkov tudi obresti odštejele in s tem pa bo marsikateri tudi večji posestnik, ki pa je močno zadolžen, ušel novemu osebnemu davku, pač pa bo deležen olajšave znižanja zemljiščnega, oziroma hišnega davka.

B. Pojasnila splošnih načel.

I. Komisija za obrtni davek.

Da bodo te uvodne razprave bolj jasne in ložje razumljive, hočem še o posameznih glavnih načelih podati nekatera pojasnila.

Koliko bode kdo imel plačevati davka, to bodo presojevale posebne komisije. Za odmerjevanje obrtnega davka bo sestavljena komisija iz ene četrti članov imenovanih od vlade, in treh četrtij članov, izvoljenih od obrtnikov, oziroma od obrtniške zbornice in sicer eno četrto imenuje obrtniška zbornica, dve četrti pa izvolijo obrtni davek plačujoči obrtniki.

Davek plačujoči tedaj imajo polovico zastopnikov v komisiji, in če prištejemo tem še ono četrtno članov, katere bo obrtniška zbornica gotovo iz vrste obrtnikov zbrala v to komisijo, je razvidno, da bodo obrtni davek plačujoči imeli odločilno besedo. Obrtniki vsake občine izvolili bodo svoje volilne može, kakor se to godi n. pr. za deželno-zborske volitve. Ti volilni moške bodo šli potem k volitvi komisijskih članov.*) Nekateri se protivijo temu, zakaj da ne bi obrtniki direktno sami volili komisijskih članov, in zakaj se hočejo vpeljati volitve po volilnih možeh. Nihče pa ne more ugovarjati, da bi obrtnike stalo mnogo stroškov, če bi morali vsi iz celega obširnega političnega okraja iti k okrajnemu glavarstvu. In res se ne dá tajiti, da bi osobito mali revni obrtniki zaostajali doma, ker bi se bali stroškov in dolge poti do okrajnega glavarstva in bi tako le premožniši prišli, oziroma se le oni zbrali, ki so blizu sedeža okrajnega glavarstva, ter bi mali obrtniki morda niti enega zastopnika ne dobili.

*) Žalibog, da ta pravilni volilni način ni našel večine v davčnem pododseku, ki pa nasvetuje, da naj bi obrtniki direktno volili člane za komisijo, in sicer na sedežu davčnega okraja. Kaj bo celi odbor sklenil, se ne vé.

V občini pa bi volitev volilnih mož lahko vršila se v nedeljo popoldne, volitev bi vodil občinski župan, in se je bodo torej lahko udeležili vsi obrtniki, tako da bodo zbrali res zaupanja vredne, vestne in modre može, ki bodo imeli odločilno besedo.

Priznati se mora, da je določba, da bodo odločevale od ljudstva izvoljene komisije, koliko davka ima vsakteri obrtnik plačevati, silno velike vrednosti. Sedaj odmerjevanje davka izvršuje davčni nadzornik, ki pokliče k sebi tako zvane zaupne može, ki pa so večinoma nepoznane, v tajnosti skrite osebe in ne redkokrat tudi take, ki sploh niso za to zmožne. Kolikokrat se pripeti, da je za zaupnega moža poklican človek, ki porabi to priliko, da iz sovraštva do kakega sosesa več trdi o dohodkih, kakor jih dotični ima. Sedaj pa se bo razpravljalo v celem odboru in našel se bo gotovo vesten član, ki bo zavrnil take neresnične, pretiravane trditve.

2. Kraj, v katerem se ima obrtni davek predpisati.

Važna je določba gledé kraja, v katerem se ima obdačiti obrt. Za vsak obrt se bo davek posebej odmeril in če ima kdo v več krajih več obrtov, mu bo odmerila za vsako obrt okrajna komisija dotični davek. Nekateri so hoteli, da bi se za vse obrte enega in istega gospodarja skupno presodil davek. Temu se pa vlada protivi in po pravici, ker komisijski člani poznajo razmere v domačem okraju, nikakor pa ne onih iz drugih, morda oddaljenih

okrajev. Dosedaj pa velja načelo, da se velikim tovarnam ali podjetjem odmeri davek skupno tudi za njih podružnice, oziroma za vse njihove založnice in manjše izdelovalnice, katere delujejo za velike tovarne.

Na vsak način je vladno načelo v novem načrtu pravo in je želeli, da večina davčnega odseka sprejme ta paragraf, ker velikega pomena je to že zaradi predpisa občinskih naklad. Občine, v katerih se nahaja kakšna večja tovarna, imajo mnogo več stroškov, n. pr. za vzdrževanje cest, za zgradbo šol. Zato je več kot opravičeno, da se za slehern posamezni obrt odmeri davek tako, da more občina na podlagi tega davka odmeriti tudi svojo občinsko priklado, potrebno v pokritje občinskih stroškov, n. pr. za ceste, za šole, za javni red itd.

3. Kako se ima presojevati obrt in odmerjevati obrtni davek?

Posebni paragrafi določujejo nadalje, kako se ima vršiti presojevanje obdačenja.

Obrtnik napove vsako leto ali ustno ali pismeno, koliko je imel dohodkov iz svojega obrta. Napovedba mora dokazati tudi velikost obratnega kapitala, to je, koliko ima v svojem obrtu naloženega premoženja, koliko in za koliko je prodal svojih izdelkov; koliko je imel pomočnikov, oziroma delavcev, strojev, motorjev, vodne sile itd. Krivičen pa je § 51. načrta, ki veli, da oni obrtnik, ki zamudi v pravem obroku predložiti svojo napovedbo, zapade pravico do pritožbe (rekurza) na višjo oblast.

Te napovedbe obrtnikov presoja davčna komisija, ki vsakteremu odmeri davek. V pojasnilo naj služi kratek primeren račun. Komisija odmeri obrtni davek na 10 gld. Od te svote se potem odbije popustek na obrtnem davku, ki je mogoč postal na podlagi zneska iz novega osebnega davka, n. pr. 20% je 2 gld., tako da se bo predpisal dotičnemu obrtniku davek v znesku le 8 gld.

Vzlic temu, da bodo v komisiji zaupniki davkoplačevalcev zastopani, ne bo nekateri zadovoljen z odmerilom, katero mu bode prisojeno. Zato pa določuje poseben paragraf, da se oni, ki ni zadovoljen z odmerilom, ali naloženim davkom, more pritožiti na deželno finančno ravnateljstvo in konečno na upravno sodišče.

Prav umestno se mi zdi v novem načrtu določilo, da se napravi poseben zapisnik ali register, v katerem so vpisani vsi obrtni davek plačujoči obrtniki in koliko se je vsakateremu odmerilo davka. Ta zapisnik je javen in ga sme pregledati vsakteri; tako je kontrola nekako javna in gotovo se bo skrbelo za pravično odmerjenje davka vsakateremu obrtniku. Napovedba kake nove obrtnije bo veljala po novem načrtu s pričetkom četrletja in s četrletjem tudi nehala, ne kakor doslej za celo polletje.

Poseben oddelek davčnega zakona določuje, kako se imajo obdačiti vsa ona podjetja, katera so sploh postavno primorana ali dolžna polagati javne račune, kakor so: delniške (akcijske) družbe, hranilnice, posojilna, kreditna, konsumna društva, zavarovalnice, državne železnice.

Iz tega oddelka novega načrta je najvažniše določilo, kje se ima ta davek predpisati. Dosedajni običaj ni bil povsem ugoden zahtevam avtonomnih zastopov, dežele in občine. Po novem načrtu pa se ima dotični davek predpisati v onem kraju, kjer je sedež podjetja; to je zopet v veliko korist osobito deželam in občinam. Naj navajam n. pr. železnice, katere imajo od svojih dohodkov plačevati davek. Po novem načrtu se bo 10% davka dotični železnici predpisalo v oni občini, v kateri ima podjetništvo svoj sedež. Ostalih 90% pa se bo razdelilo na vse one pokrajine, skozi katere je dotična železnica izpeljana. Če se nahaja sedež železničnega načelnništva ali lastništva v kaki deželi, skozi katero je izpeljana železnica, predpisati se ima v tej deželi še daljnih 30% davka, ostalih 60% pa se razdeli med druge dežele, skozi katere gre železnica in sicer v primeri z dolžino dotične železnične proge. Če je pa vrhovno oblastvo železnice v osredju države ali izven države, potem se vseh 90% razdeli med dotične dežele; na občine pa se odmerijo deleži na podlagi površja železniških zemljišč.

4. Davek na prislužarino in rente.

Tretje poglavje predpisuje davek na prislužarino, kojemu so podvržene vse one osebe, ki služijo ali v državni ali privatni službi in imajo nad 600 goldinarjev letnega zaslužka. Prislužarinski davek znašal bo:

od letne plače nad	600— 2.000	gld.	—	1%
" " " "	2.400— 3.300	"	—	2%

od letne plače nad	4.200—	5.000 gld.	—	3%
" " " "	5.000—	6.000 "	—	4%
" " " "	6.000—	7.500 "	—	5%
" " " "	7.500—	9.000 "	—	6%
" " " "	9.000—	10.000 "	—	7%
" " " "	10.000—	12.000 "	—	8%
" " " "	12.000—	14.000 "	—	9%
" " " "	14.000	"	—	10%

torej uradnik, ki ima 1000 gld. na leto plače, bo plačal 10 gld., oni, ki ima 2000 gld., — 20 gld., oni, ki ima 3000 gld., 60 gld., — 5000 gld. = 150 gld., 10.000 gld. = 700 gld., 14.000 gld. = 1400 gld.

Četrto poglavje načrtovo pa predpisuje, kako visok bodi davek od rent ali prihodkov iz kapitalov naloženih ali v hranilnicah, ali na izposojilih na zemljišjih in posestvih sploh, iz obligacij itd., kakor sem že kratko navajal in pristavil, da je ta davek v primeri zelo majhen in bi se smel pač vsaj za 1% zvišati, zato pa naj bi se rajši drugi davek primeroma znižal.

5. Kdo plačuje osebni prihodninski davek?

Najvažnejše je peto poglavje novega načrta, ki razpravlja o osebem prihodninskem davku, o katerem sem že pojasnil poglavitnejša načela, po katerih se bo postopalo pri odmerjavanju osebnega davka.

Žal, da se prav v tem poglavju nahajajo nekateri paragrafi, ki so zelo sumljivi in nevarni osobito za kmetijske gospodarje, pa tudi za razne

druge stanove. Že pri posvetovanju prvih paragrafov videlo se je iz mnogih preminjajočih nasvetov, da so določbe take, da se morajo spremeniti, ako se hoče vpeljati ta novi davek.

Osebnemu davku podvrženi bodo vsi državljani, pa tudi inozemci, ki imajo pri nas svoja posestva.

Oproščeni pa bodo osebnega davka: cesar, cesarska hiša in nje člani gledé dohodka, oficirji in vsi oni, kojih skupni ali celi dohodek ne presega 600 gld. na leto.

Za podlago obdačenja ali prisojenja osebnega davka vzel se bo skupni prihodek, kolikor ga je dotičnik imel v preteklem letu. Tudi pri tem paragrafu so bila mnenja jako navzkriž, ker nekateri, osobito zastopniki kmetovalcev, hočejo, da se v to vzame triletni prihodninski račun, in utemeljujejo to tirjatev s tem, da bo le tako mogoče, da se vračunajo tudi zgube, kakoršnih ima trpeti kmetovalec neredkokrat.

Če mu toča hudo pobije vinograd, zgubi ne le letino, ampak tudi nadaljno. Vendar pa mora vzlic temu, če hoče še kedaj upati na vinski pridelek, skopavati vinograd, skrbeti za koljatev, za povezanje, za mandanje, za škropljenje itd.

Torej ta gospodar nima ne le nobenega prihodka, ampak mora celó iz svojega premoženja trošiti, da vzdrži vinograd sebi v korist, pa tudi državi, ki iz vinogradov dobiva itak velike davke.

Če se torej sprejme za podlago odmerjevanja davka le eno leto, ki je bilo slabo, se mu res za naslednje leto nič davka ne predpiše, pa zaradi

zgube, katero je imel, ne dobi nikoli nobene olajšave.

Če se pa vzamejo v račun tri leta, katerih eno je bilo prav dobro, drugo dobro, tretje zelo slabo z veliko zgubo, ki bi se vštela, bi potem triletni obračun kazal nižjo svoto sploh. N. pr. v prvem letu bi imel 1200 gld. dohodka, v drugem 600 gld., v tretjem nič, celó zgubo, katero bi izkazal s troški obdelovanja vinograda, in katero zgubo bi zaračunal n. pr. na 300 gld., dobil bi se triletni posredek 500 gld. in ne mogel bi se mu odmeriti davek. Nasprotno pa bi n. pr. skozi dve leti plačeval precej, ker v prvem letu bi znašala podlaga za davek 1200 gld., v drugem 600 gld., in še le po tretjem letu bi bil prost.

Veliko nasprotstvo je proti § 193., ki veli, da se mora skupno sešteti, koliko imata dohodkov mož in žena. Pravično je, da se obdači tudi ženino premoženje, nepravilno pa je, da se seštejejo svote skupaj ter tako dobi skupna svota dokaj večja, ki pride gotovo že v višjo vrsto plačilnega reda. N. pr. mož ima iz svojih posestev na leto 800 gld. čistega dohodka, žena pa ima tudi po svojih stariših n. pr. kako hišo, ki jej nese tudi 800 gld. Če bi se tedaj vsakateremu odmeril davek posebej, kakor je dejansko pravo, ker je lastninska pravica za vsakega posebej vknjižena v javni zemljiščni knjigi, bi vsakateri dobil predpisanega davka od 800 gld., torej 6 gld. Če se pa, kakor vládni načrt zahteva, obeh dohodek skupaj sešteje, pa se dobi za davčno odmerilo svota 1600 gld., od katerih je plačati že po

16. stopnji 20 gld., ko bi pri posameznem obdačenju oba le dvakrat po 6 gld., torej 12 gld. plačala. Na slabšem sta torej za 8 gld. na leto.

Še hujše je pa, da se imajo všteti vsi dohodki, ne le žene in otrok, ampak tudi vseh sorodnikov (stariši, bratje, sestre, tete, strijci), če ti vsi v eni rodbini skupno živé. Pri tem je neki poslanec navedel sledeči primer: Mislimo si očeta uradnika, ki ima 800 gld. letne plače; ž njim živí stari oče, ki ima n. pr. mirovnine 600 gld., in sin njegov, ki ima 500 gld. na leto. Po načrtu vlade bo moral odmeriti se uradniku davek od 1900 gld., ko bi on sam le od 800 gld. imel plačati 6 gld., stari oče in sin pa bi bila osebne davka prosta.

Drugi primer je ta: Umrje oče in zapusti štiri hčere in toliko premoženja, da ima vsaka na leto 400 gld. dohodka, enak delež ima tudi mati-vdova. Posamezne bi s 400 gld. težko izhajale, osobito v velikem mestu, če pa skupno živé, zamorejo že pošteno izhajati. Tudi iz ljubezni do matere že želé skupno prebivati in hraniti se. Posamezno bi jih osebni davek ne zadel, ker imajo le 400 gld. na leto prihodka; po vladnem načrtu pa bi se imel za to predpisati davek od vseh petih skupaj, torej od 2000 gld., za kar bi bilo davka 30 gld.

Že iz družinskih nagibov bi bilo tedaj želeti, da se taka določba ne dovoli, ker to bo slabo vplivalo na družbinsko življenje, katero se, žalibog, vedno bolj zgublja, in katero je vendar najtrdnjša podlaga vsakemu rednemu in krščanskemu življenju.

In prav iz tega vzroka že bi bilo želeti, da bi se vlada vdala vsaj v tej zadevi, da so zakonski oproščeni skupnega računanja dohodkov, ako imata oba svoje dohodke le iz prislužka svojih rok. N. pr. on je delavec in zasluži na leto 500 gld., ona se muči in trudi z delom kot šivilja ali kot perica in si prisluži na leto 400 gld.

Če bi obveljalo načelo vlade, da se ima za ta dva zakonska sešteti obeh prislužek, bi se dobila kot podlaga za obdačenje svota 900 gld., in od teh bi morala odrajtovati na leto 7 gld. 60 kr., posamezno bi pa bila vsega davka oproščena.

Tudi gledé kongregacij, samostanov so se stavili preminjajoči nasveti, ker po načrtu vladnem ni jasno izrečeno, po katerih načelih se ima celi kongregaciji odmeriti osebni davek. V samostanu živi n. pr. 20 konventualov in premoženje, ustanova, od katere živé, jim daje na leto 10.000 gl. dohodka. Ko bi se ta svota skupno vzela za podlago obdačenja, bi moral samostan plačati na leto 291 gld. Če pa obvelja nasvet, da se ima ta svota 10000 gld. razdeliti mej 20 konventualov, najde se, da pripade na slehernega člana le 500 gld., torej da nobenega konventuala dohodek ne doseže 600 gld., tako da so vsi davka prosti, torej tudi celi samostan. Ker se je izrekel fin. minister temu predlogu ugodno — je večina davčnega odseka sprejela ta nasvet.

Vse, karkoli kaka oseba dobi iz svojega posestva ali iz kapitalov ali iz lastnega zaslužka, vse se bo seštelo za davčno odmerilo. Odštelo se pa bo, kar ima dotičnih stroškov n. pr. za davke, za vzdr.

žavanje poslopja in inventarja, za obrabljenje strojev in prav to je velike vrednosti in pomena, ker doslej se pri presojevanju prihodninskega davka ni nič na vse to oziralo. N. pr. sleherni ve, koliko je pri žagah ali mlinih treba popravkov. Po novem načrtu se bode v obračun stavilo popravilo, in tudi stavil odbitek, za koliko je n. pr. žaga manj vredna, ker je za toliko več izrabljena. To je pravično, ker se vsa žagina naprava v teku let toliko pokvari, da jo je treba zopet na novo zgraditi.

Odšteli se bodo tudi stroški za plačilo zavarovalnine, bodi si proti požaru, bodi si proti drugim ujimam, kakor tudi za bolnišnične in enake potrebščine in konečno tudi obresti od dolgov.

6. Nevarnost za kmetske posestnike.

Posebe moramo omenjati § 199., ki ima veliko nevarnost za nas. Ta paragraf namreč veli, da mora kmetski gospodar od svojega zemljiščnega posestva, ki je sam obdeluje, v svoji napovedbi vse naznaniti, karkoli je dobil iz svoje kmetije, iz njiv, travnikov, gozdov itd. Osobito trda je zahteva, da mora tudi ves živež, katerega je porabil iz svoje kmetije za-se, za svojo ženo in otroke, postaviti v ta račun, in sicer po tri četrt cene, po kakoršni veljajo dotični predmeti živeža, n. pr. žito, sočivje, zelenjava, meso, drva itd.

Kdor pa ne obdeluje kmetije sam, ampak jo je dal drugim v najem, mora vzeti v račun celi znesek od najemščine, od katerega zneska se odbi-

jejo njemu, kakor tudi gospodarju, ki sam obdeluje svoje zemljišče, davki in drugi troški.

Na kmetijah delajo stariši z otroci (sinovi in hčerami), in taki gospodarji, če so otroci res dobri, marljivi in se držé doma, še shajajo v sedanjih težavnih časih. In nihče ne more zanikati, da, če kje, gotovo pri kmetiji velja stara prislovica: „Obdeluj ti mene, če ne pa jaz tebe izdelam.“

Kolikor marljivejše se obdeluje zemlja, toliko več se iz nje dobi, in prav pri skrbnem, neutrudljivem obdelovanju malega zemljišča se zamore več pridelati, kakor na dvojno večjem.

Osobito velja to pri vinogradih; kolikor bolj so okopani, oskrbovani, pognojeni, škropljeni itd., toliko več se pridela. Kaj velja imeti več oralov vinogradov, pa slabo obdelanih? Da pa se je na primerno mali kmetiji toliko pridelalo, da zamore hišni oče sebe in svoje pridne otroke preživiti, ter da še kaj iztrži za pridelke svoje, vse to se je doseglo le zato, ker so bili stariši in otroci vsi marljivi in se od zgodnje jutranje zarje do pozne noči dan za dnevom trudili na polju.

Ali naj se tedaj ta marljivi gospodar zaradi pridnosti obdači, njegov leni sosed pa, ki ima morda večjo kmetijo, bodi oproščen, ker je manj pridelal? Kakšna pravica je to?

Krivično je zahtevati, da se v račun prihodkov všteva tudi živež za otroke, „ki so delali doma, že zato, ker bi bil sicer gospodar — oče moral vdinjati si hlapcev in dekel; ko bi njegovi otroci ne hoteli doma delati. V tem slučaju sme odbiti stroške

za živež poslom in njih plačilo; zakaj ne bi tedaj veljalo tudi to, da sme v računu odbiti stroške za živež svojim odraslim otrokom, ki delajo celo leto na kmetiji in povsem nadomestujejo drage posle. In ali bi ti otroci njegovi — sinovi in hčere, ker so pridni, ne dobili pri drugem gospodarju lahko službe in lepega letnega plačila? Ali se ne pravi s tako naredbo naravnost poditi odrasle otroke od doma?

Če otroci doma starišem pomagajo delati, potemtakem nič ne zaslužijo v denarjih, le živež in obleko, česar pa oče še kot strošek za pridelovanje ne sme odbiti, marveč mora vse to kot živež všteti celó med svoje prihodke.

Po tem takem bi se kmalu dalo izračunati, da kaka mala kmetija donaša 600 gld. čistega dobička; vštelo bi se vse, kar se je skupilo za prodano živino, prašiče, kuretnino, žito, les in drva, odbilo bi se pa nič drugega nego stroški za pridelovanje teh dohodkov, ker je oče namesto poslov vse obdeloval s svojimi otroci.

To načelo je povsem krivično in se mora odpraviti, ker razdira družbinski dom; dokler so otroci, sinovi in hčere doma pri skrbni materi, so tudi duševno dokaj bolj oskrbljeni in zavarovani, kakor če gredó z doma v ptuji neznani svet. Le preveč se je tudi pri nas razširilo, da otroci hité od doma v tovarne in zapusté uboge stariše, ki so jih skrbno izrejevali, dokler niso postali za delo sposobni; tako se morajo stariši na starost truditi in ukvarjati s ptujimi, neubogljivimi posli. Staro nek-

dajno družbinsko življenje naj se zopet povrne med nas in dokaj bolje bo za naše kmetovalce!

Sicer je pa ugovarjati tej naredbi tudi zato, ker bi bilo spisavanje takih prihodninskih letnih računov za naše osobito manjše kmete grozno mučno, čez vse težavno in sitno. Sitnosti bi bile nepregledne; pregoreči davčni komisar bi namreč lahko po tem paragrafu zahteval napovedbo vseh tudi najmanjših stvari n. pr. koliko so vredni pridelki iz vrtiča, koliko kuretnina, jajca, mleko itd. Pa tudi iz državnega ozira mora se najti druga podlaga za odmerjevanje prihod. davka iz kmetij, ker bi morala država imeti celo armado davčnih komisarjev, ki bi slehernega kmeta zaslišavali. Zato bi bila po mojem mnenju edino prava podlaga, da se vzame za merilo katastralni čisti prihodek zemljišč in če se že trdi, da je ta prenizek, ker se je pri presojevanju ali vcenitvi čistega zemljiščnega prihodka delo odobilo, naj se katastralnemu dohodku primerno prišteje ono, kar se more zaračunati za delo. Vsekako pa naj bi vsi oni zemljiščni posestniki, ki nimajo nad 300 gld. čistega katastralnega prihodka in le iz kmetije živijo, bili sploh izvzeti od plačevanja osebne davka; saj se sme in mora računati, da, ko bi se tudi podvojeni katastralni dohodek vzel za merilo, še ne presega svote 600 gld., ki je določena, da je še prosta osebne davka.

Kmečki posestnik že tako nosi veliko davčno breme, ker ima po $22\frac{7}{10}\%$ davka od svojega čistega prihodka odrajtovati. Le še hišno-najemninski davek ga presega, ki znaša $26\frac{2}{3}\%$, pa je vsaj bolj

reden in gotov, med tem ko je prihodek iz poljedelstva pogostoma zelo negotov. Če ima obveljati, da dva zakonska, če tudi imata skupno do 1200 gl. zaslužka, ne plačujeta osebnega davka, ker sta si teh 1200 gld. z rokami prislužila (n. pr. mož je delavec (montêr) v tovarni in ima 600 gld., ona pa je šivilja, ali si z drugim obrtjem tudi 600 gld. prisluži), mora to veljati tudi za kmečke zakonske. Vprašam le, kedo more trditi bolj, da je s svojimi žuljavimi rokami v potu svojega obraza prislužil svoj dohodek iz zemlje, nego marljivi kmet?

Moje in vseh konservativnih tovarišev mnenje je v tem vprašanju tole: če se v novem davčnem zakonu ne zagotovijo kmečkemu stanu olajšave in ne ustanove take jasne določbe, da se ta trdo delajoči trpinski stan ubrani neopravičenim novim bremenom, treba bo preudariti, ali ne kaže glasovati proti celemu načrtu.

7. Stopnjevanje prihodninskega davka in nekatere olajšave.

Pri hišah je razdelitev ložja. Od hiš se bo namreč davek odmerjal na podlagi čistega prihodka in se bo hišnemu gospodarju tudi njegovo stanovanje vštelo prav tako, kakor da bi bilo komu drugemu oddano. Če po odbitih davkih in obrestih od dolgov, ki so vknjiženi na hiši, ostane nad 600 gld. čistega prihodka, bo hišni posestnik moral tudi osebni davek odrajtovati.

Kot prihodki iz kapitalov smatrali se bodo: vsi dohodki iz rent, n. pr. od obligacij, obresti od

kapitalov, naloženih na hipotekarna posojila, obresti od hranilničnih vlog, kakor tudi obresti, katere kdo dobiva iz inozemskih obligacij drugih držav. Zanimivo je poznati stopnjevanje ali skalo, po kateri se bo osebni prihodninski davek meril. Po vladnem načrtu je 54 stopinj ali razredov; za svote, katere presegajo te razrede, velja, da za vsakih nadaljnjih 2000 gld. prihodka narašča razred za 2000 gld., za kar se odmeri davka po štiri odstotke, tedaj za 2000 gld. 80 gld. itd.

Takih pač na Slovenskem ne bomo veliko imeli. 1. razred velja za prihodek, ki je višji od 600 gld., torej od 600 do 625 gld., osebni davek zato gld. 3·60; 2. razred nad 625 do 650 gld., osebni davek zato gld. 4; 3. razred nad 650 gld. do 675 gld., osebni davek zato gld. 4·40; 4. razred nad 675 do 700 gld., osebni davek zato gld. 4·80; 5. razred nad 700 do 750 gld., osebni davek zato gld. 5·40; 6. razred nad 750 do 800 gld., osebni davek zato gld. 6; 7. razred nad 800 do 850 gld., osebni davek zato gld. 6·80; 8. razred nad 850 do 900 gld., osebni davek zato gld. 7·60; 9. razred nad 900 do 950 gld.; osebni davek zato gld. 8·40; 10. razred nad 950 do 1000 gld., osebni davek zato gld. 9·20; od 11. razreda naprej znaša davek že 1 odstotek, in sicer 11. razred nad 1000 do 1100 gld., osebni davek zato gld. 10; 12. razred nad 1100 do 1200 gld., osebni davek zato gld. 12, naprej že nad 1 odstotek; 13. razred nad 1200 do 1300 gld., osebni davek zato gld. 14; 14. razred nad 1300 do 1400 gld., osebni davek zato gld. 16; 20. razred nad 1900 do

2000 gld., osebni davek zato gld. 30; 22. razred nad 2200 do 2400 gld., osebni davek zato gld. 39; 25. razred nad 2800 do 3000 gld., osebni davek zato gld. 55, že nad 2 odstotka; 28. razred nad 3600 do 3900 gld., osebni davek zato gld. 80; 30. razred nad 4200 do 4600 gld., osebni davek zato gld. 101; 34. razred nad 6000 do 6500 gld., osebni davek zato gld. 163; 38. razred nad 8000 do 8500 gld., osebni davek zato gld. 235; 40. razred nad 9000 do 9500 gld., osebni davek zato gld. 272, torej že 3 odstotke; 45. razred nad 13.000 do 14.000 gld., osebni davek zato gld. 433; 53. razred nad 22.000 do 24.000 gld., osebni davek zato gld. 800; nad 100.000 do 105.000 gld., osebni davek zato 4000 gld., torej 4 odstotke.

Po § 208. dovoljene so nekatere olajšave pri odmerjevanju osebnega dohodninskega davka, in sicer velja za rodbinskega očeta, ki nima nad 2000 gld. letnega prihodka, da se mu zaračuna po 25 gld. za vsakega otroka, in sicer če jih ima v mestu z več kakor 10.000 prebivalci več kakor dva, v manjših mestih ali na deželi več kakor štiri. Na pr. mali uradnik ali obrtnik biva v večjem mestu. letne plače ima sicer 700 gld., po zakonu bi moral tedaj, ker ima več kakor 600 gld. letnega prihodka, že plačevati osebni davek; če ima pa več kakor dva otroka, recimo šest otrok, odračuna se mu po tem paragrafu za one otroke (nad 2), torej za 4 po 25 gld., torej 100 gld., in tako se mu zniža svota 700 gld. na 600 gld., oziroma ta oče bo oproščen osebnega davka. Da je ta določba opravičena, je

pač jasno in želeti je le, da se dotični znesek 25 gld. zviša; saj mora sleherni pritrditi, da je gotovo rodbinski oče, kojemu je Bog mnogo otrok dal, potreben olajšav in pomoči. Žalibog mnogokrat postave kujejo gospodje, ki so ali sameci ali pa od zibelke že vedno vajeni le dobremu in ki ne vedó za skrbi z otroci obilno obdarovanih starišev.

Pa tudi iz moralnega ozira je treba podpirati roditelje z vsemi naredbami, ker posestnik ali uradnik, ki je samec, veliko ložje shaja, nego rodbinski oče z isto plačo ali z istimi dohodki.

§ 209. pa daje dotični komisiji pravico, koga iz prvih treh najnižjih razredov popolnoma oprostiti od osebnega davka v raznih slučajih, če je n. pr. dotični oče bolehen, ali mati bolna, ali njegovi otroci bolehavi, ali če ga je zadela v minolem letu posebna nesreča, n. pr. smrt, ali dolgotrajne hude bolezni, ali če poleg svojih otrok skrbi tudi za svoje revne stariše itd.

Pri posestnikih veljajo ista načela, med drugimi tudi n. pr., če je bil nesrečen po požaru, po povodnji itd. Tudi v višjih razredih se nahajajočim osebam zamore komisija iz takih razlogov olajšavo priznati s tem, da dotičnemu odmerijo nižjo razredno vrsto za osebni davek.

Važno je tudi določilo, da se ima osebni prihodninski davek predpisati v oni občini, v kateri dotična oseba navadno ali redno prebiva.

Če pa ta oseba en del leta prebiva n. pr. v mestu, drugi del pa n. pr. na kmetih (vzemimo v zgled kakega grajščaka ali bogatina, ki po leti sta-

nuje rajši na deželi ali v kopeli), ima se primerno času bivanja razdeliti predpisani osebni davek na oba kraja, n. pr. če biva dotična oseba 8 mesecev v mestu, predpiše se dve tretjini v občini mestni, ostale 4 mesece pa občini na kmetih, kjer biva po leti.

Ta naredba je pravična in tudi koristna občinam in bo seveda zelo hasnila onim občinam, v katerih se nahajajo letovišča, kopeli, zdravišča itd., ker razdelitev ima se že vršiti, če je dotična oseba vsaj dva meseca prebivala v dotičnem kraju. Največ bodo pa od tega imela velika mesta, v katerih prebivajo najbogatejši posestniki, n. pr. Dunaj, kjer prezimujejo največji grajščaki, kojih posestva so po raznih deželah in kmečkih občinah. Pravičnejše bi pač bilo, da bi se osebni davek od dotičnega posestva predpisal v občini, v kateri je posestvo, naj si že lastnik živi tam ali drugje. Skušati bo treba to določbo še bolj razširiti v korist kmečkim občinam, vendar ima vladni načrt to dobroto, da se vsaj nekoliko ozira tudi na občine.

8. Komisija za prihodninski davek.

Osebni prihodninski davek prisojevale bodo posebne komisije in sicer okrajne in deželne, ki bodo veljale kot prizivne oblasti.

Vsaka okrajna prisojevalna ali cenilna komisija ima načelnika in štiri do osem članov, kakor odloči finančni minister, ki tudi zbira ali imenuje načelnika in polovico odbornikov; drugo polovico pa izvolijo osebnemu davku podvržene osebe. K izvolitvi teh

poslednjih odbornikov se pokličejo občinski župani, v mestih z več kot 10.000 prebivalci izvoli te odbornike celi mestni občinski odbor in se ima ozirati na to, da so izvoljeni zastopniki iz vsakatega volilnega razreda, torej da dobé zastopnike svoje mali, srednji in veliki davkoplačevalci.

V deželno komisijo pa izvoli polovico članov finančni minister, drugo polovico pa deželni zbor iz vrste davkoplačevalcev.

Izvolitev velja za dobo 4 let.

Komisije sestavijo seznamek ali register onih oseb, ki so dolžne plačevati osebni davek. Zopet bo jako sitna dolžnost naložena hišnemu gospodarju, ki bo moral izkazati število vseh v njegovi hiši stanujočih oseb in strank z napovedbo hišne najemščine, pa tudi z napovedbo pri dotični stranki stanujočih oseb in hkrati popisati, kaj so te osebe.

Vsaka oseba mora v predpisani dobi podati svojo napovedbo o vseh svojih raznovrstnih dohodkih, pismeno ali ustno.

Silno nadležna bo ta dolžnost in želeti je le, da bi finančni minister pogostoma delil olajšave, oziroma oprostitve od polaganja napovedb, kakor mu to dopušča § 238., ki veli, da se morejo od napovedbe oprostiti osebe, ki nimajo nad 1000 gld. čistega osebnega dohodka.

Posamezne napovedbe vredi davčni urad in jih izroči davčni komisiji, katera vse presojuje in potem odmeri osebni davek.

Za slučaj, da dotična oseba ni podala jasne napovedbe ter sploh ni mogoče najti zanesljivih po-

datkov, opravičena je presojevalna komisija po § 249. približno oceniti dotično osebo in sicer na podlagi njegovega stanovanja in drugih zunanjih znakov, n. pr. ali ima svoje strežnike, kočijo itd.

Proti odmerilu pritožiti se more dotična oseba na deželno komisijo.

Omenil sem, da se bo komisija pri prisojevanju ozirala na velikost in kakovost stanovanja. Vendar tudi to ne bo nikdar zanesljivo znamenje dejanjskega premoženja, ker marsikateri bogatin-skopuh živi vzlic velikemu premoženju v silno priprostem stanovanju, marsikateri manj imovit pa si privošči lepo, zdravo stanovanje, ker razven tega nima nikakega družega posebnega razvedrila. Tudi ne bo to vedno zategadel zadostno znamenje, ker si oče mnogih otrok često najame večje stanovanje zaradi otrok, da imajo zdravo stanovanje, od katerega je toliko zavisno njihovo zdravje.

Vlada je izdelala v to presojevanje tudi posebno sestavo, po kateri se bosta komisiji imele ravnati. Po tej sestavi ima veljati, da oni, ki plačuje na leto stanarine do 500 gld., ima vsaj 6krat toliko dohodkov, torej 3000 gld.; nad 500 gld. do 1000 gld. 7krat, pri stanarini od 1000 gld. do 2000 gld. 8krat, nad 2000 gld. stanarine 10krat toliko od celoskupnega dohodka. Za velika mesta, in sicer za Dunaj je manjše merilo, ker pri stanarini 500 gld. se računi 4kratni, pri stanarini 1000 gld. se računi le 5kratni povišek itd.

Prav tako se bo imela komisija pri odmerjevanju, oziroma pri presojevanju obrtnega davka

ozirati na raznovrstna znamenja, n. pr. koliko ima delavcev, pomočnikov, dalje koliko ima obratnih sredstev; posebno se pa ima tudi na stroje ozirati. Vse drugače izvršuje obrt oni, ki dela na roko, od onega, ki dela z motorji; zato je prav, da se skupina vseh motorjevih sil poštevava v poizvedbo delavnih močij.

Da se danes nahaja osobito mala obrtnija v tako žalostnem stanu, to so zakrivile velike tovarne, ki izvršujejo isto delo s stroji, bodisi parnimi ali raznovrstnimi drugimi motorji.

Mali obrtnik nima denarja, da bi si kupil motor, in se trudi z rokami, toda nemogoče mu je, kako stvar za isti znesek dogotoviti, kakor jo dogotovi večji obrtnik, ki dela z motorji. Koliko časa pili ali žaga mizar desko, da jo prežaga; večji mizar, ki ima motor, pa to v hipu izvrši.

Da sem kar najbolj poljuden v dokazu, naj navajam, kako delajo mali zidarji, nasprotno pa kako veliki stavbeni mojstri. Pri malih zidarjih se opeka in jednako blago znosi v nadstropja na hrbtu, pri velikih podjetnikih pa vse to opravijo primerni stroji.

Koliko stotin ljudij je nekdaž živelo od tkanja na roke, sedaj pa raznovrstni tkalni stroji z malim številom delavcev zmagujejo ogromno delo.

Zato je povsem opravičeno načelo, da se mehaniška moč (takozvana konjska moč) prejednači s primernim številom delavni^h močij. Po vladnem načrtu ima veljati jeden pomočnik za jedno delavno moč, jeden konj ali osel, ki goni n. pr. „göppel“.

velja za dve delavni moči, in vsaka mehaniška konjska moč za pet delavnih močij.

Če ima motor pet mehaniških konjskih močij ali sil, velja to za 25 delavnih močij, ali z drugimi besedami, takemu obrtniku, ki ima motor peterih mehaniških sil, se bo zaračunalo, da ima 25 pomočnikov.

Poseben paragraf pa še določuje ali dopušča, da zamore komisija za polovico pomnožiti davčni nastavek takemu tovarnarju, ki ima v delu več, nego 200 delavcev, oziroma po motorjih zaračunanih delavnih močij. To je namenjeno v večje obremenjenje tovarnarjev, po čemer bo ravno mogoče nižje slojeve razbremeniti.

Kot tretje znamenje ima veljati, koliko znaša na leto ves promet, to je, koliko se je izdelkov napravilo in prodalo.

Pivovarna izvari na leto toliko in toliko hektolitrov piva, žganjarija toliko in toliko hektolitrov žganja, prav tako opekarna več ali manj opek, tovarna za slador jedna več sladorja od druge.

Ta gostilna potoči na leto malo, druga morda petkrat in še več hektolitrov vina itd. Ta mesar pokolje na teden po dva vola, drugi še več, tretji komaj jedno živinče. Ta štacunar prodá na leto veliko, drugi komaj polovico tega blaga itd., ker je v dotičnem kraju polno enakih štacun, nasprotno pa kdo v manjšem kraju, vendar pa veliko več prodá, ker je ondi sam in nima tekmecev.

Kak čevljarski mojster ima mnogo dobrih naročnikov, ki mu dobro in zanesljivo plačujejo, drugi

pa si ni mogel pridobiti toliko naročnikov in čaka dela, katero izvrši tudi na up, le da ima kaj dela. Kak mizar ima polno dela pri stalnih naročnikih, drugi žalostno čaka, da ga kdo pokliče za kaj mangle. Pravično je torej, ozirati se na vse to.

Gledati bo treba tudi na obratni kapital, to je, na kapital, kolikor ga ima dotični obrtnik ali tovarnar v kupčiji. Vendar pa ima to veljati le kot neko znamenje, ne da bi se posebno to poštevalo, ker nekateri, n. pr. tovarnarji, delajo z malim obratnim kapitalom in vendar mnogo zaslužijo pri tem; nasprotno pa drugi tovarnar potrebuje mnogo denarja za nakup dragocenega blaga, katero predeluje, in le malo ima pravega čistega dobička.

Kakor sem že navedel, je vlada imela izdelan poseben cenik, po katerem bi se presojevalne komisije imele ravnati. Večina davčnega odseka pa je zavrgla cenik in izdeluje sedaj nov predlog, ki osobito meri na to, da se obrtniki porazdelé na tri razrede, in za vsako tako obrtno-davčno zadrugo ali za vsak tak razred ima biti posebna komisija.

Iz načrta, katerega je izdelal poslanec dr. Beer, razvidi se, da se razločuje tudi v tem od vladnega predloga, da imajo voliti obrtniki davčnega okraja volilne može, in ti pri političnem okrajnem oblastvu potem komisijske člane.

Po vladnem predlogu bi volili obrtniki vsake občine domá volilne može, in vidi se, kako ljubeznivo liberalni Nemci skrbé za malo ljudstvo, da ga hočejo siliti k okrajnemu sedežu in mu ne pri-

voščijo olajšave, da bi zamogel svojo pravico domá vršiti.

Po mojem mnenju bi se moral prejšnji vladni načrt cenika in določilo gledé volitev zopet sprejeti in zavreči nasvèt davčnega pododseka.

Preobširen bi postal, ko bi hotel nadrobneje razlagati celo zadevo. To bom zamogel bolje storiti v posebnih poročilih o razpravah, ki se bodo vršile v davčnem odseku. Za širne kroge našega naroda pa je bolje, da razprava ni predolga.

K sklepu hočem podati še nekatere številke v boljšo presojo in večji pregled celega davčnega vprašanja, da se more razvideti razmerje obdačenja.

Leta 1890 znašal je obrtni in obrtno - prihodninski davek I. razreda z vsemi državnimi nakladami 19.648.114 gld. Obrtni davek plačujočih bilo je 810.151.

Uradnikov, javnih in privatnih, je zaznamovanih v davčnih predpisih 106.613, in sicer 70.687 privatnih in 35.926 državnih uradnikov.

Prvi napovedali so skupaj svojega prihodka 76, drugi 51 milijonov goldinarjev.

Leta 1880 znašal je obrtni in prihodninski davek 30.709.119 gld., leta 1890 je znašal že 39.282.214 gld.

Pristlužarinski davek pobiral se bo po sledečih odstotkih. Kdor nima več od 600 gld., je prost davka.

Od	650 gld.	do	2000 gld.	po	1	odstotek
"	2200	"	2400	"	1½	"
"	2600	"	3300	"	2	"

od	3500	gld.	do	4200	gld.	po	$2\frac{1}{2}$	odstotek
"	4400	"	"	5000	"	"	3	"
"	5200	"	"	6000	"	"	4	"
"	6000	"	"	7500	"	"	5	"
"	7500	"	"	9000	"	"	6	"
"	9000	"	"	10.000	"	"	7	"
"	10.000	"	"	12.000	"	"	8	"
"	12.000	"	"	14.000	"	"	9	"
"	14.000	"	naprej		"	10		"

Poleg prislužarinskega davka plačevati bo imel tak obdačenec še personalni ali osebni davek, prav tako, kakor obrtnik ali poljedelec, če njegov prislužek presega svoto 600 gld.

Ker bi znalo marsikoga zanimivati, podam vsaj za nižje vrste nastavljene svote osebnega davka:

čez	600	do	625	gld.	znaša	osebni davek	gld.	3.60
"	625	"	650	"	"	"	"	4.—
"	650	"	675	"	"	"	"	4.40
"	675	"	700	"	"	"	"	4.80
"	700	"	750	"	"	"	"	5.40
"	750	"	800	"	"	"	"	6.—
"	800	"	850	"	"	"	"	6.80
"	850	"	900	"	"	"	"	7.60
"	900	"	950	"	"	"	"	8.40
"	950	"	1000	"	"	"	"	9.20
od	1000	"	1100	"	"	"	"	10.—
"	1100	"	1200	"	"	"	"	12.—
"	1200	"	1300	"	"	"	"	14.—
"	1300	"	1400	"	"	"	"	16.—
"	1400	"	1500	"	"	"	"	18.—
"	1500	"	1600	"	"	"	"	20.—

od 1600 do 1700 gld. znaša osebni davek gld.	22 —
" 1700 " 1800 " " " "	24 —
" 1800 " 1900 " " " "	27 —
" 1900 " 2000 " " " "	30 —
" 2000 " 2200 " " " "	34 —
" 2200 " 2400 " " " "	39 —
" 2400 " 2600 " " " "	44 —
" 2600 " 2800 " " " "	49 —
" 2800 " 3000 " " " "	55 —
nad 3000 " " " "	62 —
" 3600 " " " "	80 —
" 3900 " " " "	90 —
" 4200 " " " "	102 —
" 4600 " " " "	114 —
" 5000 " " " "	129 —

Od 10.000 gld. 319 gld., od 20.000 gld. 730 gld., od 52.000 gld. 2000 gld., od 98.000 gld. 3840 gld., torej še nekaj manj od 4 odstotkov, pri 100.000 gld. pa 4000 gld., torej po 4 odstotke. Razvidno je iz teh števil, za koliko narašča odstotek ali narastek, in sicer je pri najnižjih razredih le 0.6 odstotkov, pri svoti 1000 gld. narašča na 1 odstotek, pri svoti 3000 gld. na 2 odstotka, pri svoti 9000 gld. na 3 odstotke, pri svoti 100.000 gld. na 4 odstotke.

Ker bi marsikdo vendar le hotel vedeti, koliko bo potem znašal novi osebni davek in preosnovani obrtni davek, hočem podati proračun, kakor ga je vlada sestavila.

Splošni preosnovani obrtni davek vzel se je z isto svoto v račun, kakoršna se je dosedaj dobila iz obrtnega in obrtno-prihodninskega davka.

Leta 1890 znašal je:

A. 1. Obrtni davek	10.479.000	gld.
2. Prihodninski davek I. razr.	9,169.000	"
3. " " II. a "	158.000	"
4. " " II. b "	20.000	"
Prihodek iz obrtnih najemščin	303.000	"
Davek od krošnjarjev	149.000	"

Skupaj . . . 20.278.000 gld.

B. Davek od delniških in drugih družb, katere morajo polagati javne račune, znašal je, in sicer na obrtarini	1,015.200	gld.
" prihodarini I. razreda . . .	14,041.200	"
" prihodarini III. razreda, katerega največ odrajujejo hranilnice	631.600	"

skupno torej . . . 15,688.000 gld.

C. Davek iz prislužkarine bo približno donášal na leto 1,995.000 gld.

D. Davek iz rent in obresti od kapitalov in hranilnih vlog bo prinašal na leto 2,966.000 gld.

Če torej seštejemo svote pod *A*, *B*, *C* in *D*, razvidno je, da bo preosnovani obrtni davek znašal na leto nekaj nad 40 milijonov goldinarjev.

Težje je presoditi, koliko bo donášal novi osebni davek, vendar je vlada tudi tu skušala sestaviti nekak proračun, po katerem ceni, da znaša osebni dohodek vseh državljanov na leto 1239 milijonov goldinarjev, od katerih bi znašal osebni davek 21 in pol milijona goldinarjev. Od te svote odbilo se bo 20 odstotkov na dežele, kar znaša $4\frac{1}{4}$ milijona goldinarjev, tako da preostaje še 17,184.000 gld.

Za pokritje troškov odpadlo bo 1,200.000 gld., tako da preostaje za svrho znižanja raznega davka še 16,094.000 gld., in sicer se ima znižati zemljiščni davek, hišni razredni davek in hišni najemniški davek za 15 odstotkov, obrtni davek za 30 odstotkov.

Po tem takem bi se plačevalo namesto sedaj predpisanega zemljiščenega davka od 37,384.000 gld. le 31,626.900 gld., torej manj 5,757.100 gld.; namesto sedaj predpisanega hišnonajemniškega davka (od $26\frac{2}{3}$ odst.) od 18,348.000 gld. le 15,522.400 gld., torej manj 2,825.600 gld.; namesto sedaj predpisanega hišnonajemniškega davka (od 20 odstotkov na deželi) od 7,172.000 gld. le 6,619.800 gld., torej manj 552.200 gld.; namesto sedaj predpisanega hišnorazrednega davka (hiše na kmetih, ne oddane v najem) od 5,550.000 gld. le 4,695.300 gld., torej manj 854.700 gld.; namesto splošnega obrtnega davka od 19,523.000 gld. le 13,510.000 gld., torej manj 6.013.000 gld.; skupno namesto 87,977.000 gld. le 71,974.400 gld., torej manj 16,002.600 gld.

Odstotek davčni bi se po tem takem znižal, in sicer pri zemljiščnem davku namesto sedanjega nastavka od 22·7 le 19·2, torej manj za 3·5 odstotkov; pri hišnem najemnem davku namesto sedanjega nastavka od $26\frac{2}{3}$ le 22·5, torej manj za 4·1 odstotek; pri obrtnem davku namesto sedanjega nastavka od 9·37 le 6·49, torej manj za 2·8 odstotkov.

9. Statistični podatki.

Za vse one torej, ki nimajo nad 600 gld. čistega prihodka na leto, ki tedaj tudi ne bodo pod-

vrženi osebnemu davku, pomeni davčna preosnova, kakor se namerava, olajšavo. Pa tudi velik del onih davkoplačevalcev, ki imajo nad 600 gld. dohodkov ter bodo morali plačevati osebni davek, dobil bo olajšavo, kakor sem to že v številkah pokazal. In ker med našim narodom živi ogromna večina ljudi, ki nimajo letnih čistih dohodkov nad 1000 ali celo 2000 gld., se more pričakovati, da ne bo nova davčna preosnova ogromni večini naših delujočih stanov v nikako škodo, temveč za manjše celó v precejšnjo olajšavo.

Naš narod je v veliki večini poljedelsk in kakor statistika spričuje, so pri nas le mala kmetska posestva. Kranjska dežela ima 995.581 hektarov zemljišč in ta so last 50.711 posestnikov, tako da v primeru odpade na enega posestnika po 18 hektarov zemlje; všteti so v to število tudi vsi pašniki, plnine, gojzdi itd.

Da so pri nas le mali posestniki, kažejo sledeče številke. Na 7 do 9 prebivalcev šteje se že en zemljišni posestnik, in izračunano je, da na enega gospodarja prideta le po dva posla. V kmetškem narodu pa imamo tudi najboljšo obrambo in zaslombo našega narodnega obstanka, iz kmečkega stanu izhaja največ naših najboljših mož. V kmečkem in v obrtnem stanu imamo svojo bodočnost, zato pa je vestna dolžnost vsakaterega poslanca, da skrbi za olajšanje teh stanov.

Iz cele moje razprave je mogoče presoditi, da bo mali obrtni stan vsekako dosegel po nameravani davčni preosnovi olajšavo svojih davčnih bremen in

tudi ogromna večina kmetovalcev ima opravičeno nado do olajšav, kakor se sme to sklepati iz uradnega izkaza o številu kmečkih posestnikov in njih obdačenju. Na ugovore nekaterih poslancev, da se mora dovoliti, naj se pri preračunanju osebne davka odbijejo vsi stroški, katere je imel kmetovalec v kmetiji, ter da se tudi hrana za njegove odrasle pa v kmetiji vedno delujoče otroke sme vračunati, odgovoril je finančni minister, da itak skoro vsi kmetijski gospodarji odpadejo iz osebne davka. Na vprašanje, na kateri podlagi more on to trditi, dal je minister potem prebrati po svojem prvem namestniku izkaz, ki je zelo zanimiv, katerega tudi v celoti objavljam, ker po tem izkazu bi res skoro vsi kmetovalci, gotovo pa mali in srednji kmetje, ki se pečajo le s poljedelstvom, ne prišli do osebne davka.

Vendar se mi dozdeva, da ta izkaz ni povsem dejanjskim razmeram primeren, ker kmečkih posestnikov je na Kranskem 50.700 in ta davčni izkaz jih ima 109.387! Gotovo so tu šteti le iz ene davčne občine, kar pa ne odgovarja vedno istinitosti, ker ima marsikateri gospodar svoja zemljišča raztresena v več davčnih ali katastralnih občinah. Odtod tudi prihaja, da odpade tako ogromni odstotek na kmečke posestnike, ki bi manj ali vsaj ne nad 10 gld zemljiškega davka plačevali.

Po izkazu finančnega ministerstva plačuje direktni zemljiški davek:

V celem cesarstvu: do 1 gld. 1,456.814 posestnikov, od 1—2 gld. 696.062 posestnikov, od

2—5 gld. 803.500 posestnikov, od 5—10 gld. 429.861 posestnikov, od 10—20 gld. 269.239 posestnikov, od 20—50 gld. 242.754 posestnikov, od 50—100 gld. 83.661 posestnikov, od 100—200 gld. 24.864 posestnikov, od 200—500 gld. 6838 posestnikov, čez 500 gld. 2890 posestnikov.

Na Kranjskem: do 1 gld. 40,394 posestnikov, od 1—2 gld. 14.483 posestnikov, od 2—5 gld. 18.934 posestnikov, od 5—10 gld. 17.093 posestnikov, od 10—20 gld. 12.375 posestnikov, od 20—50 gld. 4749 posestnikov, od 50—100 gld. 542 posestnikov, od 100—200 gld. 141 posestnikov, od 200—500 gld. 68 posestnikov, čez 500 gld. 17 posestnikov.

Na Štajerskem: do 1 gld. 22.359 posestnikov, od 1—2 gld. 17.664 posestnikov, od 2—5 gld. 31.362 posestnikov, od 5—10 gld. 27.776 posestnikov, od 10—20 gld. 26.940 posestnikov, od 20—50 gld. 24.332 posestnikov, od 50—100 gld. 5362 posestnikov, od 100—200 gld. 942 posestnikov, od 200—500 gld. 279 posestnikov, čez 500 gld. 61 posestnikov.

Na Koroškem: do 1 gld. 8126 posestnikov, od 1—2 gld. 3970 posestnikov, od 2—5 gld. 7032 posestnikov, od 5—10 gld. 5454 posestnikov, od 10—20 gld. 6755 posestnikov, od 20—50 gld. 7536 posestnikov, od 50—100 gld. 1175 posestnikov, od 100—200 gld. 422 posestnikov, od 200—500 gld. 128 posestnikov, čez 500 gld. 33 posestnikov.

Na Primorskem: do 1 gld. 70.285 posestnikov, od 1—2 gld. 25.776 posestnikov, od 2—5 gld. 28 171 posestnikov, od 5—10 gld. 15.848 posestnikov, od 10—20 gld. 8473 posestnikov, od 20—50 gld. 4267 posestnikov, od 50—100 gld. 1017 posestnikov, od 100—200 gld. 356 posestnikov, od 200—500 gld. 223 posestnikov, čez 500 gld. 59 posestnikov.

V odstotkih v celi državi: do 1 gld. 36·2%, od 1—2 gld. 17·3%, od 2—5 gld. 20%, od 5—10 gld. 10·7%, od 10—20 gld. 6·7%, od 20—50 gld. 6·4%, od 50—100 gld. 2·08%, od 100—200 gld. 0·62%, od 200—500 gld. 0·17%, čez 500 gld. —

Na Kranjskem: do 1 gld. 37·1%, od 1—2 gld. 13·2%, od 2—5 gld. 17%, od 5—10 gld. 15·6%, od 10—20 gld. 11·3%, od 20—50 gld. 4·4%, od 50—100 gld. 0·49%, od 100—200 gld. 0·13%, od 200—500 gld. 0·06%, čez 500 gld. —

10. Konečne opazke.

Kedar se gré za nove davke, moramo biti previdni, in ljudski zastopnik se ne sme dati omamiti po lepo donečih obljubah. Zato so se zjediniли nekateri člani davčnega odseka, osobito oni, ki so zastopniki kmečkega stanu in so se posvetovali, kako bi se dali obvarovati kmečki posestniki ne le silno sitnega vsakoletnega napovedovanja svojih prihodkov, ampak tudi krivičnega obremenjenja.

Ker je vlada sama vzela v nekem računu kot podlago izračunanju čistega osebnega prihodka ka-

tastralni čisti prinos, dalje ker se je ta svoječasno zračunil po dejanskih razmerah, zato trdijo ti zastopniki kmetkega ljudstva, da se mora vzeti sploh ta prinos za podlago.

Vendar se tej zahtevi kmečkih zastopnikov silno protivijo poslanci mest in trgov, pa tudi vlada, ki je pa vsaj v toliko pripravljena odnehati, da bi se pri paragrafu, ki vlado pooblašuje, da sme deliti oprostitev od pokladanja fasij ali napovedb, sprejela posebna določba, po kateri bi bili izvzeti vsaj mali in srednji kmečki posestniki, katerih čisti katastralni prinos ne presega n. pr. svote 300 do 400 gld., od dolžnosti osebnega davka.

Pri nas na Kranjskem in večinoma povsod, kjer bivajo slovenski kmetovalci, je ogromna večina kmečkih posestnikov, ki nimajo katastralnega čistega prinosa nad 300 gld. Če obvelja ta olajšava, o kateri se je finančni minister proti meni precej ugodno izrazil, ter se v zakonu jasno izreče, potem je stvar na dobrem in naši kmečki gospodarji bodo rešeni grozne sitnosti, da bi morali vsako leto napovedovati, koliko so pridelali, koliko so na trgu prodali, koliko doma porabili za posle, koliko za svoje otroke itd.

Zanimive so razprave, ki se vršé v davčnem odseku gledé tega vprašanja, o katerih izidu pa bom v posebnem dopisu poročal.

~~~~~

Sklepam ta spis z željo, da bi to služilo v pojasnilo in spodbudo; pridno naj prebirajo vzlasti kmečki posestniki in obrtniki vsebino silno važnega novega davčno - preosnovnega načrta, po katerem

misli vlada prenarediti ves davek. Morda bo zopet mnogo desetletij, morda še več časa preteklo, preden se bo celi davčni način predelal. Veljal bo tedaj tako preosnovani davek za dva ali še več rodov, zato je treba, da se tako vredi, da ne bo itak že zeló preobloženim davkoplačevalcem še v večjo obremenjenje.

Časi so resni; najboljša zaslomba družinskega reda v človeški oziroma državni družbi jela se je majati, kmečki in mali obrtni stan pešata, obrtni stan bije trd boj za svoj obstanek proti velikim tovarnam, kmečki stan pa vzdihuje pod jarmom ogromnih dolgov. In ko ta stebra človeškega družbinskega reda pokata in se šibita, merodajni faktorji mirno čakajo kaj bo, namesto da bi se še o pravem času zdramili in napotili se na rešitev socialnega vprašanja po zlatih naukih velikega Leona XIII.

Že vzdiguje socialni demokratizem svojo roko, zato Bog daj, da bi vlada in državni zastop zadela pravo pot, in vse storila v okrepljenje omenjenih dveh stebrov, katera naj postaneta zopet to, kar sta bila poprej, pravo zavetišče krščanskega reda, s tem pa trdna zaslomba celi človeški družbi.

Ta opis nove davčne preosnove izročam vam, dragi rojaki, želeč, da se o njem posvetujete; da pa tudi svojim zastopnikom - poslancem na volilnih shodih poveste, kaj sodite vi o tem in kako želite, da se to prevažno vprašanje ima rešiti. Poslanci bodo gotovo radi zbirali se z vami v skupno posvetovanje, kar tudi oni želé, da se vsa stvar srečno izvrši.

KAZALO.

A. Splošna načela.

1. Zakaj je treba davčne preosnove?	3
2. Kako se bo vredil prihodninski davek?	6
3. Obrtni davek	8
4. Olajšave	13
5. Kaj ima država od novega davka?	17

B. Pojasnila splošnih načel.

1. Komisija za obrtni davek	19
2. Kraj, v katerem se ima obrtni davek predpisati . .	21
3. Kako se ima presojevati obrt in odmerjevati obrtni davek?	22
4. Davek na prislužarino in rente	24
5. Kdo plačuje osebni prihodninski davek?	25
6. Nevarnost za kmetijske posestnike	30
7. Stopnjevanje prihodninskega davka in nekatere olajšave	34
8. Komisija za prihodninski davek	38
9. Statistični podatki	48
10. Konečne opazke	52

